

Sinan Çetin ile Özgürlük, Sosyalizm ve Kapitalizm Üzerine...

Atilla Yayla*

Merhaba Sinan. İstersen şununla başlayalım, Türkiye’de sevildiği kadar nefret edilen, seveni olduğu kadar nefret edeni olan bir isim olarak biliniyorsun. Bu, olayların tabii akışının getirdiği bir şey mi yoksa bunun böyle olması özel bir gayret mi sarf ediyorsun?

Aslında eskisi kadar nefret edildiğimi sanmıyorum. Eskiden daha çok nefret ediliyordum.

O zaman iyiye doğru gidiş var. Öyle mi?

Yoo. Ya seviliyor ya da nefret ediliyor olma, bir insanın kendini açıklamasında kriter değildir. Kendi dışındaki insanların fikirlerinin kişi için fazla bir önemi yoktur. İnsanın kendi kendisiyle ilgili fikrinin daha çok önemi vardır. O yüzden, benim seviliyor yahut nefret ediliyor olmam beni ilgilendirmiyor.

Belki de aynı durumdaki birçok insanın başına gelen şey bu, yani, toplumda çok tanınan kimselerin sevenleri kadar sevmeyenleri de oluyor.

Yani, bir kere yaptığın iş senden çıktıktan sonra kalabalıklara yayılıyor. Kalabalıkların

bir birey hakkındaki fikri genellikle ya sevgi ya da nefret düzeyindedir. Kalabalıkların düzeyini konuşacaksa zaten bu röportajı yapmayalım. Kalabalıkların sadece benim hakkındaki fikri değil, genel anlamda herhangi bir şey hakkındaki fikri de beni ilgilendirmiyor. Kalabalıkların da, insanlığın önünde duran, yaratıcı insanın, zekanın, aklın, mantığın, her şeyin önünde duran bir engel olduğunu düşünüyorum. Yani, “başkaları cehennemdir”. İnsanlığın insanlıktan daha güçlü düşmanı, akrebi, yengeci, canavarı, bir şeyi yok. Kalabalıklar düşünmez. İnsanlığın kendisinin toplu bir kavram olarak var olduğunu ve bunun aslında güzel bir şey olduğunu zannetmemize rağmen, kapısını açıp içeri girince bunun aslında çok çirkin bir şey olduğunu da görebiliriz. Çünkü “insanlık” bir şey yaratmaz, “insan” yaratır. İnsanlık ya karşı çıkar, ya küçümser ya da tüketir.

Bildiğim kadarıyla kolektivist sol bir geçmişten geliyorsun. Senin durumunda olan epeyce insan var Türkiye’de; kolektivist sol veya sağ geçmişten gelen ama zamanın belirli bir noktasında paradigmasını değiştiren. Acaba senin için kırılma noktası ne oldu? Bu kırılma noktasının ortaya çıkmasında okumaların mı etkili

* Prof. Dr., Gazi Üniversitesi, İİBF, Öğretim Üyesi.

oldu, tecrübelerin mi etkili oldu, yoksa o sosyal olayların birikiminin bir patlaması mıydı? Fark edebiliyor musun geriye dönüp baktığında?

Bence bu kolektivizm insanın yakasını sadece gençlikte değil yaşlılıkta da, yani yaşarken bırakmıyor. Yani, insanın gençken daha kolektivist olmasının nedeni gençken hiçbir şey yaratmaması. Hem hiçbir şey yaratmayıp, hem de büyük bir kibirle dolaşmak istiyorsan kolektivist olmak çok iyi bir çözüm. Sen kendin hiçbir şey yaratmamışsın, üretmemişsin ama paylaşmak istiyorsun. Yani dünyadan çok şey istiyorsun. Hatta dünyanın tamamını istiyorsun ve dünya hakkında fikirlerin var. Bir değer yaratmadan, bir şeyler istiyorsun ama dünya onu sana vermiyor ve sen bir kolektivist olarak diğer alamayanlarla buluşup bir bahçede toplanıyorsun. Çünkü, seninle beraber bütün mazlumların kurtarıcısı olma pozisyonu bu bahçede pek revaçta oluyor. Yani, o pozisyonda kendine gayet güzel bir yer bulabiliyorsun. Zaten üniversite yıllarımda çevremdeki arkadaşlarımda da çoğunda bunu görüyordum. Bir biçimde mazlumların kurtarıcısı olma rolüne soyunmak çok “easy way”di. Çünkü, daktilo yazmayacaksın, karşıdan karşıya geçmeyi bilmeyeceksin, kitap okumayacaksın, fotoğraf çekmeyi bilmeyeceksin, ders çalışmayacaksın, mühendis değilsin, doktor değilsin, elinden hiçbir iş gelmiyor, bir mesleğin yok... Yapacak tek iş şu, dünyanın hâli üzerine düşünüyorsun ve dünyanın hâli üzerine düşününce kendin gibi kaybetmiş kalabalıkların safına düşüyorsun. Kazanmış bir kalabalık yoktur. Genellikle kaybetmişlerin arasında dolaşırsın, bir şeyi yaratmadığın ve üretmediğin için... Doğal olarak da, “madem ben bir şey yaratmadım, üretmedim, hiç olmazsa bu kalabalıkları kurtarayım, yöneteyim, onların arasında kendime bir yer edinirim” deyip kalabalıkların arasında “var olmak” yerine “eksik olmama” yöntemini seçi-

yorsun. Kolektivizm aslında son derece çirkin bir metod ve çirkin bir bencillik. Kan ve gözyaşı dairesi çiziyor. Çünkü, böylece kalabalıkların kurtarıcısı olmak gibi kolay bir rol üstleniyor, romantik bir heyecanla dolaşüyor ve kendini orada en çirkin yollar içinde var ediyorsun. Bu yolun en tehlikeli tarafı; ölme ve öldürmeyle noktalanması. Kalabalıklar bir değeri satın almazlar, kalabalıklar bir inancı satın alırlar ve inanç, ölüm ve öldürme noktasında değer kazanır. Kim ne kadar delikanlıysa, gençliğimizde kim silahla dolaşıyorsa, o bu derneklerle, kalabalıkların örgütleri içersinde en yükseğe çıkıyordu.

Kolektivist çizgide yer edinme kültürel bir olgu mu yoksa insanın tabiatından kaynaklanan temeller de görebiliyor musun? Özellikle de gençlik yıllarını düşünürsen... Meselâ kültürel ortam biraz daha dengeli olsaydı gençlerin bu kadar yüksek oranlarda kolektivist fikirlere kapılması biraz engellenebilir miydi? Yoksa bu bir çeşit yaşınması gereken doğal bir tecrübe gibi de görülebilir mi, en azından bazıları için?

Yok. Burada, meselâ tarihsel durum, Türkiye’de çevrilen kitaplar, seyredilen filmler, o dönemdeki kültürel bombardıman etkili. O günlerin kültürel bombardımanı insana “ben” demesini yasaklayıp, insanın kendisini yaratmasını ayıp sayıyordu. Kendin için çalışmayı, para için çalışmayı, bir meslek sahibi olup bu meslekte başarı kazanmak için çalışmayı suç sayıyordu. İnsanlar bu kadar kolay “bizci” olmayabilirdi. Ama sorun, suçu o günlerin rüzgarına atıp da kendini rahatlatmak olmamalı. Çünkü, sonuçta ben hâlâ televizyonu açtığım zaman görüyorum; bu kolektivist ruh devam ediyor. Çünkü bu “easy way”. Kolektivist olmak çok kolay bir yol. Yoksa, oturacaksın, kendini yaratacağısın, bir mesleğin olacak, elinden bir iş gelecek, yazacaksın, çekeceksin, inanacaksın, çalışacaksın, kendini var edeceksin ve bir başarı kazanacaksın. Halbuki zaten bir başarı kaza-

nınca bu kollektivistler tarafından suçlanıyor-
sun ya, o zaman niye suçlanayım ben, kendi-
me göre bu kollektivistlerin arasında,
bunların ininde dolaşırım. O çay benim, bu
kahve senin, masaya sigaralar atılıp, Amerika
aleyhine, iş adamları aleyhine, dünyadaki
bütün yaratıcılar aleyhine konuşarak, kendini
bir güzel uyuştura uyuştura ömrünün so-
nuna kadar sigara içerek kibirle yaşayabilir-
sin.

*Kollektivizmden kişisel olarak sıyrılma mace-
ranın bir tarihçesi var mı? Yani, belirgin bir
tarih görebiliyor musun dönüp baktığında?*

Benim kilometre taşım şu: Bir gün otu-
rup neyi sevip, neyi sevmediğimi alt alta
yazdım. Sevdiklerim şunlardı: Gitar, müzik,
dans, plajlar, güzel kızlar, voleybol, mimarî,
resim, sinema, Hollywood, para kazanmak,
lüks, güzel arabalar, güzel kitaplar... Ben
bunları hayatımda istiyorum dedim. Topla-
dım, iki nokta üst üste koydum, sonuçta çı-
kan şeydu: Kapitalizm.

Sonra etrafımdaki arkadaşlarımdan benden
istediklerine baktım. Açlık, sefalet, sıradan-
lık, fakirlik... Onlar bunlara değer veriyorlar-
dı. Eşitlik. Öbüründe ise, özgürlük çok
önemliydi. Benim listemde özgürlük vardı,
öbür listede ise eşitlik vardı. Aslında bu liste-
yi seninle beraber yaparsak çok hoşuna gide-
bilir. Şöyle tam sayfa neleri seviyorum, neleri
sevmiyorum listesi.

Böyle bir fikrin var mıydı o zamanlar?

Ben Karl Poper'la uyandım aslında.

Karl Poper'la?

Evet, onun "Açık Toplum ve
Düşmanları"yla uyandım. Tarih
hesaplanamaz, gelecek tarih bilinemez,
söylenemez fikri benim birden bire uyanmama
neden oldu. Çünkü, Marx'ın tarihsel
materyalizm fikri o kadar tuhaftı ki, insanın
bütün yaratılışına hakaret içeriyordu. Yani,

sen gelecek toplumdaki insan-ların ne
yaratacağını, ne yapacağını, nasıl bir toplum
oluşturacağını biliyor olabiliyorsun. Yani,
geçmişini bilmişsin geleceği de bilebili-yorsun.

Bir çeşit tanrısal bir role bürünme bu.

Bu ne ukalalık! Şu anda kroki durumunda
Marx. Çünkü, ne Bill Gates'i hesaplayabildi,
ne bilgisayarı hesaplayabildi, ne dünya ko-
münikasyonunun geldiği aşamayı, ne de pa-
ranın bütün fakirlikleri çözdüğünü...

*Belki şöyle desek daha iyi olur, Marx'ın çağ-
daş bir çok yazar, filozof bunu göremedi ama,
Marx'ın geliştirdiğini veya keşfettiğini zannetti-
ği şey medeniyete giden bir yol değildi. Tersine gi-
den bir yoldu. Yabut şunu söyleyeyim: Kapita-
lizm değil asıl Sovyetler Birliği'nin izlediği yol
barbarlığa giden yoldu. Marx bunu görememişti.*

Ben Marx'ın aslında bir medeniyet de is-
tediğini sanmıyorum. Ve onunla ilgili kana-
atlerim pek olumlu değil. Marx aslında bir
ütopya da çizmedi. Marx aslında son derece
totaliter bir cehennem çizdi. Yani, Marx'ın
rüyası da güzel değildi. Aslında Marx'ın en
çirkin tarafı rüyasıydı zaten. İnsanların eşit
olması fikri herhangi bir pozitif manayı
içeremez. Ancak bir kabusu içerebilir.

*O zaman şu görüşe katılıyorsun herhalde...
Geçenlerde The Economist'te bir inceleme vardı.
Marx, biliyorsun, bin yılın filozofunu seçildi.
Economist de bu konuda genel bir değerlendir-
me yapıyor, Marx'ın fikirlerinin iktisadî ve
siyasî bir anlamının olmadığını söylüyor. Ama
Marx'ın bir din kurduğunu, bu dinin çok geniş
bir tabanının olduğunu ve bu dinin hâlâ yaşa-
maya devam ettiğini düşünüyor. Ütopyasını da
göz önünde tutarak bu görüşe katılır mısın yoksa
Marksizme bir din ya da inanç demiyecek misin?*

Bir din kurduğu doğru da, o dini kendi-
sinin tamamen orijinal olarak kurduğu yan-
lış. O din aslında bütün dinlerin devamından
başka bir şey değil. Yeni bir dinden söz

edilemez. Yani, Marx'ın kurduğu din aslında İsa'nın sağ yanağını çevirdim, sağ yanağıma da vurun ya da elinizde bir simit varsa dağıtın, elinizde bir susam parçası kalsın diyen dinden öte değil. Sonuç olarak Marx'ın, dinlerin içinde, dine karşıymış gibi duran, aslında aydınların kafasını işgal eden bir aydın dini oluşturduğu da söylenebilir. Bu aydınların, dine inanmıyorum demelerine rağmen Marksistim diyerek dindarlaşmalarına kapı açan bir kurtuluş anahtarıydı.

Zannediyorum bu tespit daha iyi oldu, hoş da oldu. Yani, Marx'ın bir aydın dini kurduğu yönündeki görüş, özellikle üniversite ortamlarına bakıldığında, çok doğru. Hâlâ bir çok üniversitede Marx'ın görüşlerinin baş köşeyi işgal ettiği görülüyor. İzin verirsen ben kişisel hayatına bir geri dönüş yapmak istiyorum. Fi tarihinde bir kırılma tekrar kendisini göstermeye başladı fikir hayatında, herhangi bir şekilde. Ama bunun bir maliyeti var, kendi kişisel tecrübemden de bildiğim kadarıyla. Keza, başka arkadaşlardan da duyduğum kadarıyla. Bunun kişisel maliyeti ne olabilir sana göre? Meselâ kendi kişisel tecrübemden örnek vermek istersem bir anda arkadaş grubunun yok olması, buharlaşması. Bana dünyayı kolayca izah etme imkânı veren bir fikrin, ortadan kaybolması. Bunlar kolay katlanılan şeyler değil. İki yerden destek alabilir insan; ilki, kendi kendisinden destek alabilir. Hem aklını hem de fikir birliğini kullanabilir. İkincisi ise, etrafındaki bazı insanlar yardımcı olabilir ona. Senin hayatında böyle bir şey var mı?

Valla, bana destek olan şey mesleğim oldu. Çünkü, sonuçta bir iş yapıyor olmasaydım gerçekten buna zor dayanırdım. Benim o yıllardaki en büyük desteğim, sıkıntımı anlatmak oldu önce. Çok komik ve aslında insanları güldürecek kadar tuhaf bir durumdu. Kapitalist olmaya çalışan bir toplumda yaşıyoruz ve bana iş veren reklam

ajanslarının çoğu sosyalistlerden oluşuyordu. Kapitalizmin borazanı olduğu söylenen reklam ajansları, reklam verenin reklamını yapmakla görevlendirilmiş arkadaşların neredeyse hepsi sosyalistti. Bir de bu çelişkiyi görererek vicdan azabı içinde yaşıyorlardı. Ben kapitalizmin solcu hoparlörlerinin bana selam vermekten vazgeçmesiyle birden aç kaldım. O günlerde sinema dünyamız da bir solculuk dönemindeydi. Ve bana sırtlarını dönüyorlardı. Açıkçası onların bana sırtlarını dönmesi beni çok fazla yaralamadı ama, reklam filmi yönetmeni olarak sosyalist ajanslarla uğraşmak zorunda kalmak gerçekten insanı güldürecek kadar tuhaf durumlar yaratıyordu. Ve en çarpıcı tarafı da şuydu, o günlerde Prenses adlı filmi çektiğim için son derece çarpıcı telefonlar alıyordum. Evden dışarı çıktığım za-man başıma şu gelecek bu gelecek gibi, 1-1,5 sene kadar sürdü o telefonlar. Fakat gördüğün gibi hâlâ yaşıyorum. Bunları daha somut ve maddî şeyler olduğu için anlatıyorum. Bana ne yardımcı oldu? Sonuç olarak kapitalizm değere karşı değer adaleti üstüne kurulu. Çünkü, yaptığın işin kalitesiyle, yaptığın işin iyiliğiyle ayakta durabiliyorsun. Kimseye torpil yapmak zorunda değilsin, kimsenin grubu içinde olmak zorunda değilsin, hiçbir yerde iyi niyetli fikirlerle kendini anlatmak zorunda değilsin. Yaptığın iş her şeyi anlatıyor. Ben 20 yıldır sinema dünyasında sadece ve sadece yaptığım işlerle ayakta duruyorum. Televizyonda yaptığım işleri görüyorlar, sonra gelip bana film çeker misin diyorlar. Bu çok adaletli bir şey. Sonra sosyalist arkadaşların da ellerinde çiçekler, yüzünde gülümsemelerle mecburen bazı filmleri bana çektirmeye geldikleri oldu. Neredeyse sana zorla geldik ama, maalesef, Allah belanı versin, senden başka da kimse yapamaz bunu, havasında. "Kapitalist alçak" denilen noktada bir çok film yaptığımı hatırlıyorum. Yani, o kadar ahlâksızca bir durumdaydılar ki, kendi reklam verenlerine

hizmet etmek, kendilerine ihanet etmeyle noktalanıyordu; hâlâ dünyayı anlamadan, kör inançla yaşadıkları için. Bu vicdan azapları hâlâ devam ediyor...

Ben kapitalizm meselesine tekrar gelmek istiyorum. Senin söylemine bakıldığı zaman, yani gerek gündeme gelen mesajlarına gerekse günlük konuşmalarına bakınca, yine bildiğim kadarıyla, filmlerindeki fikirlerine bakıldığı zaman, kapitalizm anlayışının Mises-Rand çizgisine yakın olduğu görülmüyor. Mises'ten ne kadar haberdarsın bilmiyorum ama, Ayn Rand'ın düşüncesini bildiğimi malum. Nitekim Ayn Rand'ın kitaplarının yayıncısı oldum ve başka projelerinin de olduğunu biliyorum. Ayn Rand'ın fikirleriyle ne zaman tanıştın ve nereye kadar Rand'cısın?

Ben Ayn Rand'la Sabahattin Sakman sayesinde tanıştım. Nasıl oldu bilmiyorum, ama, Sakman'dan duydum bu ismi. Daha sonra sahaflarda bir yerde adını görüp bir kitabını aldım. Eski bir kitaptı. Bir solukta okudum bu kitabı. Deli gibi okudum ve birden bire kitabı sanki ben yazmışım gibi hissetmeye başladım. Allah Allah bu kitabı galiba ben yazdım dedim. Sonra Ayn Rand'ın Türkçe'ye çevrilen bütün eserlerini buldum. Pınar'ın 2-3 ayrı çevirisini okudum. Sonra We The Living'i okudum, Liberte'nin yayınladığı Ben'i okudum. Orijinal ismi Anthem miydi?

Evet, Anthem. Ayn Rand çok etkili bir yazar. Şunu itiraf etmek lâzım ki, Ayn Rand'la tanışıp da etkilenmeyen kişi hemen hemen yok. Çünkü, Ayn Rand da ilginç bir kişi, sevenleri de nefret edenleri de var.

Nefret edenleri var mı?

Tabii, çok nefret edeni var. Fakat, ilginç bir yazar. İnsanları kolektivizmden kurtarmakta, zannediyorum, onun kadar etkili olan başka bir yazar yok. Bugün kendini Ayn Rand'cı olarak adlandırır mısın?

Adlandırmam. Ben kendimi herhangi bir şey olarak adlandırmayı Ayn Rand'cılığa da uygun görmüyorum. Ayn Rand da, herhalde, Ayn Rand'cı olarak hiç kimsenin kendisini adlandırmasını istemezdi. Çünkü zaten vurgulanan felsefeye aykırı bir şey. Meselâ ben, hiç kimse Sinan'cı olsun istemem. Ayn Rand'cı da olmam yani.

Ama, Ayn Rand'ın neredeyse bir tarikatı gibi çalışan takipçileri var. Ve bunlar, bir dinden insanın atılması gibi kendilerince Ayn Rand çizgisiyle alakası kalmamış insanların onlarla bir ilişkisi kalmadığının ilânını veriyorlar.

Çok saçmalamışlar. O zaman onlar da kendi kendilerine düşman olmuşlar. Kendi fikrine düşman bir fikir haline gelmişler. Böyle saçma şey olur mu? Sonuç olarak, fikrin özü, kendiniz olun ve kendi dünyanızı yaratın. Şu cümlenin sahibi tarikat kuramaz, "Yaşamın kendisi dışında bir amacı yoktur." Bunu söyleyen bir insan tarikat kuramaz. Yani, yaşamın kendisi dışında bir amacı yoksa eğer, bir tarikat hiçbir zaman amaç olmayacağına göre, herkesin kendi hayatını kurması fikrinin de bir tarikata dönüşmesi mümkün değildir. Ama, aynı fikirdeki insanların telefonlaşmasında, yazışmasında, toplanmasında, kahve içmesinde bir mahzur yoktur. Birbirlerini tarikata hapsediyorlarsa, Ayn Rand'ın mezarında kemikleri sızlıyordur herhalde.

Peki, senin karakterine baktığımız zaman, aslında daima akli öne çıkartan bir söylemin var ama, aynı zamanda, benim gözlemleyebildiğim kadarıyla, son derece hissi tarafları da olan bir insansın. Yani, heyecanlanan, üzülen, sinirlenen, hisleriyle zaman zaman hareket edebilen, insanları derhal sevebilen veya derhal nefret edebilen bir tarafın var. Bu karakter Ayn Rand'ın romanlarındaki karakterin tamamen dışında bir şeyleri yansıtıyor. Acaba burada Ayn

Rand'da bir eksiklik yok muydu? Yoksa Ayn Rand bilinçli olarak mı böyle bir şeyi seçmiştir?

Valla, Ayn Rand'la ilgili böyle bir eleştiri genellikle yaparlar. Ben buna katılmıyorum. Aslında görüşlerinin hepsinin akıldan kaynaklandığını inanıyorum. Yine, yürek diye hitap edilen, kan pompalayan, çigere benzeyen aletin bir işe yaradığını zannetmiyorum. Sonunda hisleri ayağa kaldıran, akıldır. Aklın yoksa, hissin de olamaz. Ben çok hissî davranıyorsam eğer, bütün bunlar benim aklımdan kaynaklanıyordur. Aklımın duyarlılığının fazla gelişmiş olmasından hissediyordum. İnsanlar kendi kendilerine hislenmezler. Akıl vardır. Ama akıllar insanın duygusunu da yönlendirir. Meselâ, beni yönlendiren, beni sinirlendiren şey her neyse zaten aklıma ters geldiği için ben delleniyordum. Yani, burada da, sinirlerken akılcı olmaktan vazgeçmiş değilim.

Peki, akıl anlayışında Ayn Rand'ın dışında başka bir yazarın etkisi var mı? Çünkü, bu çok tartışılan bir konu. Biraz önce Karl Popper'dan bahsettin, üzerinde çok etkili olmuş bir yazar olarak. Onun da kendine göre üslubu var. O biraz daha kritik bakıyor akla. Ben de Ayn Rand'la epeyce uğraşmış birisiyim. Ayn Rand'ın fikirlerinde özellikle akıl anlayışında totalitarizme yol açabilecek bir tehlikeli yan da var. Bu sadece benim yorumum değil, bir çok yazar tarafından da kabul ediliyor.

Kim böyle kabul ediyor?

Meselâ, Hayek çizgisine baktığımız zaman, biraz daha geriye gittiğimizde David Hume'un görüşlerine baktığımız zaman, Ayn Rand'ın görüşlerini makûl çizgide görmek çok zor. Bu ayrı bir tartışma konusu ama, entellektüel olarak dünyayı zenginleştirmek için Ayn Rand dışında merak ettiğin yazar oldu mu?

John Locke var, Hayek, Mises, Nozick.... Yani, sonuç olarak hepsi bireyin önemini,

toplumu ve dünyayı bireyin oluşturduğunu anlamış insanlar. O yüzden önerdikleri çözümler de aşağı yukarı özgürlük halkasında birleşiyor. Temel kavram özgürlük ve birey olduktan sonra bunlar arasında küçük fikir ayrılıklarının bir öneminin olmadığını görüyorum.

Aynı fikirdeyim. Özgürlük savunulduktan sonra nasıl temellendirildiği belki ikinci derecede önemli bir konu. Biz bu yazarların hepsinin fikirleriyle birbirlerine akraba olduğumu görüyoruz.

O yüzden de bu kadar kesin ayrımlara gidilmesi, ayrılıkların ideolojik saplantılar haline getirilmesi ve tartışmaların hesaplaşmaya dönüştürülmesinden hiç hoşlanmıyorum. Çünkü ben zaten oraları geçtim.

Ama bazı bakımlardan da faydalı olabilir, yani, hesaplaşma demek, entelektüel hesaplaşma, aynı zamanda rekabet demektir. Dolayısıyla, bu gelişmeyi teşvik edebilir. Ama benim şöyle bir tespitim var, gerek kendi hayatımla ilgili gözlemlerimden gerekse bildiğim kadarıyla senin şu anki duruşundan, dünyadaki duruşundan, fikir alemindeki duruşundan, sanatının durduğu yerden hareketle şunu söyleyebilirim; insanların doğruyu bulmak için ille de bir akli muhakeme yürütmesi gerekemeyebilir. Bazı insanlar akli muhakemeyle, okuyarak, öğrenerek, karşılaştırarak, muhakeme yaparak bazı şeylere, meselâ özgürlüğün kıymetli bir şey olduğu fikrine ulaşabilirler. Bazı insanlarda ise bu, sezgisel olarak ortaya çıkarabilir. Bunun birinin diğerinden kıymetli olduğunu iddia etme imkânı yoktur. Benim gördüğüm Sinan Çetin sadece bir kültürel birikimin yansıması olarak değil aynı zamanda tabiatının yansıması olarak ve hayatı okumasının verdiği güçle özgürlük çizgisinde duruyor gibime geliyor.

Ben açıkçası çok entelektüel bir insan değilim. "İyi bir entelektüel" olmakla ilgili bir çaba da sarf etmedim.

Belki de gereksiz böyle bir şey...

Ben bununla ilgili bir öğüt vermek veya buna benzer bir şey yapmak istemiyorum. Çünkü, sonuç olarak, ben sadece işini iyi yapmayı bilen biri olmak ve özgür olmak istiyorum. Başka bir şey istemiyorum. Entellektüel sinemacı olmak yerine zimba gibi yönetmen, yaptığı filmleri iş yapan, yaptığı filmler insanlarca zevkle seyredilen bir yönetmen olarak anılmak bana yeter. Bunun aslında en yüksek entellektüel düzey olduğunu düşünüyorum. Ama, bunun dışında, entellektüel bilgiye karşı değilim. Bildiğim, genellikle duygularımız, sezgilerimiz, tecrübelerimizle elde ettiğimiz şeyler var. Aslında, kendi aklımla elde ettiğim bilgilerin, tarihte benim gibi düşünen büyük filozoflar tarafından tekrarlandığını görmek beni memnun ediyor. Ama, benim o filozoflardan okumayarak da elde ettiğim bilgiler var.

Veyahut da, filozoflar bunları tekrar etmiş olmasaydı, senin için savunduğun değerlerin önemi azalmayacaktı.

Yo, ben kendimi onlarla doğrulamam. Ben, özgürlüğün dünyada en makbul değer olduğunu inanıyorum. Özgürlüğün karşısına hiçbir şey koymam.

Her zaman ve her şeyde mi?

Özgürlük insanlığın içinde yaşadığı bir alandır. Yani, özgür olmaması insanın nefes almaması, ölmesi demektir. Özgürlüğün olmadığı yerde bence oksijen yoktur. İnsanın özgürlüğünün engellendiği yerde, başörtüden tut, eşit olacağından, kolektivist olacağını, yardımlaşacağını, hep beraber fedakârlık edeceğimiz, bir sınıf bir devlet bir kavram için ölüme kadar süregelen olaylar yer alır. Ben insanlıkta özgürlükten daha kutsal bir kavram olduğuna inanmıyorum.

Peki, özgürlüğü kim, nasıl engelleyebilir?

Özgürlük engellenebilir bir şey. Bir kere sen resmî otoriteyi güçlendirip aydınlarını, üniversiteyi, basını resmî otoriteye kaptırırsan, özgürlük yaşanması zor bir hâle gelebilir. Çünkü, öyle toplumsal dönemlerden de geçtik. İnsanlık tarihi de geçti.

Peki, resmî ideolojinin bizzatlığı varlığı mı yoksa aldığı şekli mi özgürlükle ilgili? Çünkü, netice itibarıyla, hemen hemen bütün insanlık tarihinde bir otorite görüyoruz.

Şu anda karşılıklı iki ideoloji bombardmanı yüzyıllardır devam ediyor. Özgürlükçüler ve eşitlikçiler. Eşitlikçiler insanlık tarihinde kolektivistlerle beraber davranmıştır. Bence özgürlük; siyasî, ekonomik bir sistem olarak kapitalizmde kendini bulmuştur. Aslında ben kapitalizmin ilk insandan itibaren geliştiğini düşünüyorum. Marx'ın toplumsal ayrımlarına inanmıyorum. Yani, ilkel, komünal toplum, feodal, kapitalist, sosyalist toplum... gibi.

Kademeli evrim teorisi.

Yani, kademeli evrim teorisine inanmıyorum. Burada ben Karl Popper'a daha yakın duruyorum. Tarihin bireycilik/özgürlük versus kolektivizm/kölelik çizgisi üzerinde yükseldiğine inanıyorum. Tarihin tüm toplumsal katmanlarında gene kazanç adı verilen masum özendiricinin değer yaratmayı teşvik ettiğine ve değer yaratanlar sayesinde tarihin tekerlerinin döndüğüne inanıyorum. O yüzden kapitalizmin, 1700 yıllarından itibaren sanayi devriminin oluşmasıyla, topraktan ko-pup da sanayiye geçiş zamanında çıktığına inanmıyorum. Bence kapitalizm hep vardı, yazılı tarihin ilk yıllarından itibaren vardı.

Böyle çok güçlü bir görüş var zaten. İnsanlığın var olduğundan beri kapitalizmin var olduğu, çünkü, ticaret yapma eğilimi, daha iyi yaşama eğilimi...

Aslında iki bin yıllık bir öğretiyi yok sayıyoruz.

Ben de aynı fikirdeyim doğrusu.

İki bin yıllık bir teoriyi yok saymakla ona karşı büyük bir saldırı hâlindeyiz.

Peki, kapitalizm kavramını çok rahat kullandığımı görüyorum. Aslında bu sevimsiz bir kavram.

Maalesef öyle.

Sadece sokaktaki insan için değil bazı liberal filozoflar da kapitalizm kavramına pek sahip çıkmamışlardır. Yine, kapitalizm kavramına çok sahip çıkan filozoflar, bahsettiğimiz, Mises gibi filozoflardır. Bu seni dezavantajlı bir konuma koymuyor mu?

Koymaz olur mu! Zaten en yakın arkadaşlarımla bile konuşurken korkuyorum. Çünkü onların gözünde kapitalizm o kadar çirkin bir kavram ki. Kapitalizmin çirkin hâle gelmesini ben açıklayayım. Neden çirkin biliyor musun? Şöyle düşün, bir odadayız. Bu odanın damı akıyor, bacası çalışmıyor, penceresi kırık ama, gene de bir oda. Oturuyoruz, bizi soğuktan koruyor, çay içiyoruz, yemek yiyoruz, koltuklarımız var. Şimdi diyoruz ki, bir sosyalist olarak, arkadaşlar, yaşadığımız her türlü problemin kaynağı bu oda. Diyoruz ki bu odanın adı kapitalizm. Bunu yıkarak yerine şahane bir hayat kuracağız. O şahane hayatın adı da sosyalizm. Peki bu sos-yalist güzel oda nerde? Ama, hiç böyle bir oda yok. Yani, daha kanıtlanmamış, insanlık buna yüzyıl vermiş ama gene kanıtlanmamış. Yine de sosyalistler kafada muhteşem bir oda canlandırıyor. Duvarlarında güzel resimler, ışıklı bir oda. Herkesin kafasında bir oda var. Şimdi yaşadığımız odanın adını kapitalizm koyunca hep beraber rahatlıyoruz. Yani, her problemin nedeni bu oda. Bu kapitalizm yüzünden bütün bunlar olmuyor. Yani, kapitalizm diyerek zaten bir

günah keçisini yakaladığımız için istediğimizi istediğimiz kadar dövebiliyoruz. Ama şöyle düşünün, bu oda olmasa zaten hayat da yok. Sosyalistler mülkiyetin bütün problemlere yol açtığını iddia ediyorlar. Kapitalizm mülkiyet üzerinde dur-duğuna göre mülkiyeti kollektif hale getirip sorunu çözeceklerini iddia ediyorlar. Yani şunun gibi, bütün aşk problemlerinin kaynağı sekstir. O halde erkeklerin penisini keselim, problem çözülsün.

Bu bakış muhafazakâr kanattan da gelmiştir, sosyalist kanattan da.

Vahşi kapitalist deyince biraz daha rahatlıyorlar. Hani, mağdur olmakla idare ederiz şeklinde. Kapitalizm iki bin yıllık bir felsefe, bir dünya görüşü. Bunu yok vahşi, yok pre-kapitalist, yok post-kapitalist falan... bu entel lafları anlamıyorum. Neo-liberalizm lafını da anlamıyorum.

Liberte'nin yeni yayınladığı Kapitalizm ve Kalesel Refah'ta Mario Vargas Llosa'nın makalesini okuduysan, çok hoş bir ifadesi var. Çok yeri gezdim dünyada, pek çok liberalle karşılaştım, hiç neo-liberal görmedim diyor. Zaten liberaller kendilerine neo-liberal diye bir etiket bulmuş değildir. Kapitalistlerin veya liberallerin genel bir şınsızlığı var. Bu şınsızlık Türkiye'de de senin ve benim gibi insanların yakasını bırakmıyor. Bizim etiketimiz dahi fikrî düşmanlarımız tarafından belirleniyor ne yazık ki.

Bu neo-liberali kim bulmuş?

Yine o çevreden çıkan bir şey. Dikkat edersen Türkiye'de "neo" küfür gibi kullanılıyor adeta. Peki gelecekle ilgili birkaç bir şey söyleyebilir misin Sinan? Yani, sanat hayatıyla ilgili beklentilerin nedir? Türkiye'de bu piyasa düşmanı, kapitalizm düşmanı kültürel ortamın biraz daha piyasa lehine dönmesini umut ediyor mu-

sun? Bu doğrultuda yapmak istediğin, yapmayı planladığın şeyler var mı?

Türk kapitalistlerinin tam da Türk sosyalistlerinin dediği gibi işçilerin, işçi sınıfının, bir bilince sahip olmasının gerektiğini söylüyorlar. Aslında çok tuhaf bir alegori ama, bence Türk kapitalisti sınıf bilincine zaten sahip değil. Yani, Sabancı ben solcuym diye ortaya çıkıyor ve bununla övünüyor.

Acaba vicdanımı mı rahatlatıyor?

Bir burjuvanın kendi sınıf bilincine sahip çıkmaması, aslında, sonuç olarak onu öyle bir noktaya koyuyor ki, kendisine o zaman neo-liberal de dersin, vahşi kapitalist de dersin. Çünkü sonuçta ona, o izin veriyor. Çalışmışsın, bin kişiye iş vermişsin, geceleri uyumamışsın, üniversiteler kurmuşsun, iş yerleri açmışsın... Sen kendini bu gururla, bu alını açıklıkla savunamazsan... Bu ülkeye çok şey vermiş insanlardan bir çok arkadaşım da var, kendilerini bir gram olsun savunmayı, hatta kendilerini suçlayan okları hevesle havada kapıp kendi elleriyle kalplerine saplamaya tereddüt de etmiyorlar. Çünkü, sonuçta bu bir bilinç meselesi ve bu bilinci o kadar horluyorlar ki, yani, kendilerini savunmak yerine kendilerine saldıran öbür bilinci destekliyorlar.

O zaman şöyle bir sonuca belki varabiliriz. Bu sınıfsal bir bilinç değil, Marksistlerin iddia ettiği gibi; eğer öyle olsaydı, burjuva dediğimiz sınıfın kendi çizgisine sahip çıkması gerekirdi. En azından tarihî bir kategori olarak liberallerin tezlerinin bir çoğu burjuva tarafından dile getirildiğine göre. Bazı ilginç örnekler var. Bir arkadaşın çalışmasından biliyorum. Büyük bir firma, fi tarihinde, Yön dergisine bir kaç bin tane abone oldu. Yön dergisi bir zamanlar sol kolektivizmin bayraktarlığını yapan bir dergiydi. Aynı firmanın işçilerinin DİSK'e üye olmalarını teşvik ettiğini de biliyoruz. Buna benzer bilgileri başka firmalar hakkında da elde

edebiliriz. Şimdi, bunun sebebi ne? Neden Türkiye'de kelimenin gerçek anlamında kendi ayakları üzerinde duran bağımsız bir iş adamları sınıfı, yani burjuva sınıfı, ortaya çıkamıyor? Bu ideolojik akrabalıktan mı kaynaklanıyor, yoksa iş dünyasının pratiklerinden mi?

Bunun iki nedeni var. Bir tanesi bunların aslında ruhen kolektivist olmaları. Yani, felsefi olarak ruhlarında yaşadıkları, yaptığı işe aykırı olan insanlar. Bunların bin yıllık dinlerden, göçebe topluluktan gelmekten, toplumcu fikirlerle yoğrulmaktan gelen tarihsel-felsefi nedenleri var. İkinci neden de, bu insanların, Türk burjuvazisinin devletle beraber zengin olması ve bir taraflarının hep devletçi kalması. Devletin desteğine ihtiyaç olmadan ayakta duran iş adamı sayısı son on yılda gelişti. O da Anadolu sermayesi.

Sen neredesin?

Ben Anadolu sermayesindenim. Ben Kars'tan geldim, Van'dan geldim. Anadolu sermayesinin devletten koştukça gerçek bir burjuva bilincini oluşturacağına inanıyorum. Büyük Türk burjuvazisi devletle birlikte zengin oldu, daha doğrusu devlete sırtını yaslamak zorunda kalarak zengin oldu. Ve bu zenginliğini yine devletle açıklama ve devletle kol kola kalarak kendisini rasyonalize etme ihtiyacı içinde. Bu ihtiyacın bittiği gün zaten adam eğilip kalkıp, büyük bir enerjiyle 24 saat çalış çalış, alın teriyle zengin olduğu için yarattıklarının karşılığını savunacak. Devletçi-toplumsal ideolojik saldırıdan kendini kurtaracak ve yaptığı işe sahip çıkacak. Diyecek ki, ben devletten beş kuruş kredi almadım. Benim etrafımı saran kolekti-vistlerden de beş kuruş yarar görmedim. Ben geceleri uyumadım, on bin insana iş veren bu fabrikayı tırnaklarımla kurdum. Ben bu fabrikaya dokundurtmam. Halbuki, bir çok Türk burjuvası bugün devletin kurduğu fabrikaların sahibi olarak yaşıyor. On-

ların emeklerini inkâr etmek istemem. Ama, devletten kopmadan Türk burjuvazisinin kendi bilincine sahip olabileceğini de sanmıyorum.

Burjuvadan halka geçerse, popüler söylemlerde özgürlük çok kullanılan bir kavram ve özgürlüğe karşı olan kimse neredeyse yok. Ama, özgürlük bilgisine, özgürlük felsefesi hakkında etraflı bilgiye sahip olan kişi sayısı çok az ve bu insanların çoğu sıkıntılı.

Ne yapmamız gerekiyor?

Sadece kendi hayatımızı tanzim etmeye çalışıp yaşmalı mıyız, yoksa bu özgürlük bilgisinin yayılması için bir şeyler mi yapmalıyız?

Bir yandan alturist bir eğilim içine girip özgürlük savaşçısı olmak zorunda kalıyoruz, bir yandan da bana ne milletin kısıtlanmasından, ben kendi özgür dünyamı kurayım deyip, benim gibi kendi adalarımızı kuruyoruz. Ben burada, Plato Film’de, sevdiğim insanlarla bir ada kurup, özgürce hayatımı idame ettirmeye çalışıyorum. Çünkü, toplumu özgürleştirme mücadelesi belki yüz yıl alacak. Ben o mücadeleyle bütün ömrümü harcayamam. Toplumların özgürleşmesi zaten teorik olarak da biraz zor. Çünkü kalabalıklar özgürlük değil, tutsaklık ve eşitliği seviyorlar. Bir biçimde bu kalabalıkların bir cehennem olduğu fikrini kabul edip kendi komünitemizi, kendi topluluğumuzu yapıp, kendi arkadaş grubumuzla işimize gücümüze bakmamız lâzım. Başka da çare göremiyorum.

Peki, buna müsaade edilmezse? Bu ister istemez genel siyasî yapılanmayla ilgili bir şey. Meselâ, yarın bir gün varına yoğun devlet tarafindan el koyulmayacağına bir garantisi yok.

Benim hayatım, ailemin hayatı, çocuklarımın hayatı daha önemli. Gidip de kendi hayatımı kuracağım bir yer bulurum. Zaten,

bu böyle olursa Türk Devleti en büyük hatasını yapmış olur. Bu ülkenin iş adamlarını, yaratıcılarını, bilim adamlarını, sanatçıları bu ülkenin dışına kaçırarak bir şey elde edilemez. Sana bir şey söyleyeyim, her kapatılan iş yeri, yani, bir memur mühür vurup kapatıyor ya, işte o işlem, o memura yolsuzluk ve ödenemeyen maaşlar olarak geri dönecektir. Vergi vergi diye tutturuyorlar ya, vergilerle maaşlarını alıyorlar ya, bu vergileri ödeyen insanların ülke dışına kaçmasının yarattığı sonuçları fark ettikleri zaman, zaten Türkiye’de yaratıcı kimse kalmamış olacak. Yani, o yüzden malımıza da el koyabilirler, canımıza da. Çünkü, devlet onların, yetki onların. Ama bizim de kaçma hakkımız var. Üretme-me hakkımız var, en azında fakir olma hakkımız var. Tamam biz de sizin gibi açız, biz de memur olacağız deme hakkımız var.

Bu muhtemelen onları mutlu edecektir. Çünkü önemli olan herkesin aç kalması.

Herkes açsa bir eşitlik var demektir. Ne komik!

Evet eşitlik var demektir. Sanat dünyasıyla ilgili bir iki şey sormak istiyorum. Ben sanat dünyasını çok takip eden birisi değilim ama, bu işten anlayan arkadaşlarla konuştuğum zaman şunu söylüyorlar, Türkiye’de genel olarak kültür ve sanat dünyası eski TKP kökenliler tarafından kontrol edilmektedir...

Kısmen... Meselâ, bir arkadaşımız var. Kendisi son derece tatlı, dürüst bir çocuk. Maalesef, komünist olmakla övünen bir arkadaşımız ve liberallerin kendisinin en büyük düşmanı olduğunu zannediyor.

Sana karşı da düşmanlığı vardır o zaman.

Büyük ihtimalle. Yani, onun kafasındaki hapishaneyi kırmamız, değiştirmemiz... En çok değişim değişim diyen solcu arkadaşla-

rımızın kendilerini değiştirmekte bu kadar zorlanmaları manidar değil mi?

Bugün Türkiye’de sola bakıldığında en tutucu kimselerin burada olduğunu görüyoruz. Burada benim merak ettiğim bir şey var, sen hayatı okuyan bir insansın. Ben bir akademisyenim ama, bir ölçüde de hayatı okumaya çalışıyorum. İşte yayın dünyasındayım vesaire. Buna çok basit geçmiş gibi görünen şeyler, meselâ, kolektivist entelektüel arkadaşlara kavranması imkânsız karmaşık olgularmış veya tamamıyla hikayemiş gibi gözüküyor. Meselâ, bir şey üretilmezse yoktur. Fakat bu çizgideki arkadaşlar üretimin üzerinde durmadan, üretilmese de varlığın dağıtılması gerekmektedir diyebiliyorlar. Belki de tuhaf gelecek sana, iktisat hocalarının da önemli bir bölümü böyle düşünüyor. Anlı şanlı bazı arkadaşlar da böyle düşünüyorlar. Bunun acaba sebebi ne olabilir?

Ben buna o kadar çok rastlıyorum ki. Onların odak noktasındaki kelime “paylaşım-cı-lık”. Peki, kim üretiyor kardeşim? Neyi paylaşacaksınız? Üreten, değer yaratan insanın paylaşmadığını iddia ediyorlar ve o yüzden üreten insanın ürettiklerinin paylaşılması gerektiği fikrindeler. Sorun şu, kim üretecek? Bu soruyu atlayıp devam ediyorlar. Paylaşmak, o kadar güzel puan toplayan bir kelime ki. Paylaşalım, bölüselim, üleşelim, mutlu olalım... Fakat şimdi, şu soruyu sormayınca bu fikir çok güzel duruyor. Kimin ürettiğini paylaşıyorsun? Hanginiz ne ürettiniz de paylaşıyorsunuz? Siz talancı mısınız? Buyurun siz üretin, bir fabrika açıp çalışın gece gündüz, bu fabrikaya yüzlerce işçi alın, o zaman o işçileri çağırın, madem sosyalistsiniz, o işçilere deyin ki ürettiklerimizi sizinle paylaşıyoruz. Buna kimse bir şey demiyor. Bu arkadaşların paylaşalım dediği iki şey var. Birincisi, devleti paylaşalım. Lafı kazıyınca ortaya çıkan şey şu, devlet bizim olsun, biz yiyelim. Aslında biz onu paylaştıralım. Adları ne olursa olsun, sonuç olarak hepsi

kollekti-vist. İkincisi ise, bu kapitalistler insanları galiba çok sömürüyorlar, onların sömürdükle-rinden de çok vergi alalım. Ana fikir olarak bu iki madde var. Yani, onlar hiçbir şey üretmeyecek, sadece paylaşacaklar. Paylaşım-cılığı da savunanlar sorgulanmadan güzel insanların kalplerine gömülecekler. Acı dolu kalpler tarafından kucaklanacaklar. Adam paylaşalım diyor, kötü bir şey demiyor ki. “Paylaşım ” kelimesinin arkasına çok kolay sığılır.

Üretimden bağımsız olarak paylaşalım hikayesi tuhaf bir filozofa ait bir fikir. Bu filozof bir yönüyle özgürlükçü bir filozof, bir yönüyle de sosyalist bir iktisatçı olan John Stuart Mill. Mill diyor ki, üretim kanunları tabiat kanunlarıdır. Onlar üzerinde tartışmaya gerek yok. Gelin biz bölüşümü konuşalım ve bölüşümü istediğimiz değerlere göre yapalım.

Çok yanlış.

Stuart Mill’in yanıldığı daha sonra ortaya çıkmıştır. Çünkü, bölüşümle üretim aynı anda yapılmaktadır. Kapitalizm de aslında kendisine göre bir paylaşma mekanizması. Üretilen her şey sadece üreticisine kalmıyor.

Kefenin cebi yok demiş Türkler. O kadar güzel bir laf ki bu. Şimdi işadama sağmal inek. Adam çalışıyor, ediyor. O sütü vücudunda tutamazsın, gelip biri sağacak. Yani, bir adam ne kadar çok çalışırsa çalışsın elde ettiği serveti yeme imkânı sınırlı. Her kazandığı şey aslında bu toprağa serpilmiş yeni tohumlar oluyor. Adam kazandığı parayı, kendi ülkesine dağıttığı, fabrikalar kurduğu, tohumlar attığı sürece zaten diğer arkadaşlar hatta sosyalistler o fabrikada çalışıp ekmek yiyorlar. Problem ise şurada, Türk Devleti bu arkadaşları da kaçırdı. Millet şimdi Bulgaristan’a, Romanya’ya falan gidiyor. Basın, televizyon, üniversite ve devlet bürokrasisi el birliği edip bu insanları, bu ülkeden kaçırttı-

yor. Trajik olan; bu görülmediği için kendileri dâhil bir çok kişinin aç kalacak olması.

Peki, kapitalizmi savunan insanların şöyle bir söylem değişikliği yapması mantıklı olmaz mı, genellikle senin de bu söyleyiş boyunca ağırlıklı olarak vurguladığın gibi kapitalizmi savunanlar üretim üzerine, yaratmak üzerine, değiştirmek üzerine vurgu yapıyorlar. Halbuki kitlelerin büyük bir bölümü dağıtımını önemiyor, paylaşmak istiyor. Meselâ, sosyalizmin fakirliğe karşı bir mücadele olduğunu tarihin gördüğü en büyük açlık üreticisi olmasına rağmen iddia ediyorlar. Kapitalizmin ise fakirlerin düşmanı olduğu söyleniyor. Belki, söylem değişikliği yapıp, fakirleri korumak için, zenginliği daha adil ve daha yaygın bir şekilde “dağıtmak” için...

Valla çok net bir şey söyleyeyim, kapitalizm fakirler için daha çok gereklidir.

Ben de aynı fikirdeyim, ama, bunu nasıl anlatacağız?

Bunu hayat anlatacak, görecekler. Görmeyeceklerse de görmeyecekler. Çünkü, sonuç olarak, kapitalizme karşı dövüşen fakirlerin aslında kendi ekmek paralarıyla, kendi işleriyle dövüştüklerini gördükleri bir gün gelecek. Yani, fabrikatör yoksa fabrika da yoktur. Fabrika olmayınca işçi de yoktur. Çok basit.

Fabrika oluyor tabii ki, ama, iktisadî rasyonalite meselesi zannediyorum olması gereken.

Fabrikatör diyelim işte o yüzden. Yani, fabrika olmayınca fabrika olmaz, fabrika olmayınca işçiler olmaz. İşçiler de eğer iş istiyorlarsa, fabrikatörün onlar için çalıştığını görmeleri lazım. Bu kadar net bir bilgi var ortada. Bu yüzden solcu aydınlar, işçilerin patronlarını neden sevdiğini bir türlü anlamazlar.

Yani kanunî düzenlemelerle fakirlik probleminin çözülemeyeceğini, işçilerin iş bulması-

nın sağlanamayacağını, bunun daha fazla yatırım yapılmasına, yani, özel teşebbüs tarafından, işletmeciler tarafından yatırım yapılmasına bağlı olduğunu anlatmanın bir yolunu bulmak lazım. Bu doğrultuda çalışın birkaç yazar var, bir örnek vermek istiyorum, kollektivistler terminoloji geliştirmekte son derece usta, biz serbest ticaret diyoruz onlar adil ticaret diyor. Adil ticaret aslında serbest ticareti engellemenin iyi bir yöntemi...

Siz liberal diyorsunuz, onlar neo-liberal.

İngiltere’de bir şey gördüm ben, meselâ, ırkçılığa karşı dövüşün, ayrımcılığa karşı dövüşün, özelleştirmeye karşı dövüşün diyor. Bu aynı zamanda bir dezenformasyon taktiği. İlk ikisinin negatif itibarından, üçüncüsünü de yararlandırmaya çalışıyor. Irkçılık kötü bir şeyse, ayrımcılık kötü bir şeyse, diğeri de kötü bir şeydir. Mario Vargas’a, fırsat bulursan, bak, dikkat çekici bir yazardır. Galiba, kapitalizmi, liberalizmi savunanların şunu yapması lazım, bu Allah’ın belası kapitalizm dediğimiz şeyin fakirlerin en çok lehine olan bir sistem olduğunu anlatmamız lazım. Çünkü, kapitalizm zenginlik üretmektedir. O kadar çok zenginlik üretmektedir ki, fakirlerin aldığı miktar nisbeten düşük olsa bile, bu, işte, eşitlikçi kollektivist sistemlerdekinden fazla olmaktadır. Sen bir sanatçı olduğun için belki bunun daha iyi bir yolunu bulabilirsin diye düşünüyorum. Çünkü, ben bir akademisyen olarak üniversite öğrencisi-ne hitap etmeye muktedirim, sen daha geniş kitlelere hitap etmeğe muktedirsin. Belki de bunların üzerinde biraz daha düşünmemiz lazım. Bu da ayrı bir yaratıcılık gerektirir tabii ki.

Ben bu konuda o kadar iyimser değilim. Eskiden, gençken, liberalizmin, kapitalizmin insanlığa bir zenginlik ürettiğinin farkına vardığımda bu fikri heyecanla anlatmaya koyulmuştum. Ama şimdi, o kadar uğraşacak hâlim kalmadı. Sonuç olarak insanların ka-

falarına şırıngayla bilinç vermenin mümkün olmayacağına, herkesin kendi aklıyla bu işi çözdüğüne inanıyorum. Yani, bir adam bir iş yerinde çalışıyorsa, o iş yeri içerisinde iyi olmak zorunda olduğunu, iyi olursa para kazanacağını hayat ona bir mesaj olarak zaten sunuyor. Bunu bir bilinçle yapsa da olur, bilinçsizce yapsa da olur. Herkesten de zaten aynı bilinci beklemiyorum.

Şu belki yapılabilir, meselâ, ben öğrencilerine yapıyorum, hayatımızda yeri olan, hayatımızı kolaylatan ve dünyanınızı zenginleştiren markaları sayın diyorum. Ondan sonra bu markalar arasında yaratılanları saymalarını istiyorum.

Sonucu tahmin edersin. Bu bir anlatma yoludur. Ama, zannediyorum, mesajın sürekli verilmesi gerekiyor. Bu da yorucu bir çaba.

Yazık sana.

Ayrıca buna da “değer mi?”, o da ayrı bir tartışma.

Değer değer. Senin için o. Ben de aslında senin asistanın olarak çalışıyorum.

Teveccühün. Çok teşekkür ediyorum. Galiba bu kadar yeter. Bütün özgürlükçüler adıma teşekkür ediyorum.

Ben teşekkür ederim.

Siyasî Düşünce Sözlüğü

Atilla Yayla

Siyasî Düşünce Sözlüğü, siyaset bilimi, siyaset teorisi, hukuk felsefesi, iktisadî düşünce tarihi, bilgi teorisi, ahlâk gibi konularla ilgilenen herkese yardımcı olabilecek bir başucu eseridir. Sözlük, benzer kitaplarda çoğu zaman olduğu gibi kavramların kısa anlamlarını vermekle yetinmemekte, birçok kavramı derinlemesine ele alarak irdelemektedir. Bu, ona, aynı zamanda, klâsik bir sözlük olmaya ilâveten, bir düşünce ve araştırma rehberi olma vasfını kazandırmaktadır.

Siyasî Düşünce Sözlüğü Türkiye’de az bulunan türünün en iyi örneklerinden biri olarak okuyucuyla buluşuyor.

LiBeRtE

kitaplığınızda özgürlüğe yer açın...
